SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2377

av Runar Filper m.fl. (SD)

Bibliotek i tradition och förnyelse

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda den nationella biblioteksstrategins förslag om stärkta nationella digitala bibliotekstjänster och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge berörda aktörer och institutioner i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för hur biblioteken ska värnas som studiemiljö och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn och revidering av bibliotekslagen i syfte att stärka svenska språkets ställning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Stockholms stadsbiblioteks huvudbyggnad liknar ett antikt tempel, ett tempel för böcker och kunskap. Dess arkitektoniska formspråk söker förmedla och inge respekt för byggnadens funktion och innehåll. Byggnaden förmedlar tydligt att detta tempel är en plats för vördnad inför den kunskap som ryms där – en plats för insikt och utsikt, för studier, litterär förkovran och kunskapsinhämtning.

I Sverige och på bibliotek världen över råder en norm om tystnad och studiero, och Stockholms stadsbiblioteks huvudbyggnad låter besökarna förstå vikten av att upprätthålla denna norm genom sin utformning. Alla Sveriges bibliotek är inte utformade som tempel eller för att inge respekt för byggnadens innehåll och funktion. Oavsett bibliotekets arkitektoniska utformning är det dock viktigt att förståelsen för bibliotekens funktion och uppgift vidmakthålls över hela landet.

Bibliotekens funktion som kunskapsförmedlare och platser för kunskapsinhämtning är lika viktig i dag som när biblioteksväsendet inrättades. Biblioteken är en bärande pelare i det demokratiska systemet, och därför får inte bibliotekens syfte och funktion slarvas bort i samtidens tillfälliga nycker och trender. Att bjuda in digitaliseringens verktyg och möjligheter på biblioteken är en självklar utveckling vid sidan av bibliotekens samlingar av böcker, tidningar och andra tryckta verk. Lika självklart är det samtidigt att inte tumma på bibliotekens roll i egenskap av fysiska rum som tysta och lugna oaser i det annars brusiga offentliga rummet.

Digital satsning säkrar litteraturhistoria och nordisk likvärdighet

Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder. Det har synliggjort både risker och möjligheter. Samtidigt är stora delar av vårt samlade arv och källmaterial ännu inte digitaliserade, vilket äventyrar såväl bevarandet av materialet som tillgängligheten till det och möjligheterna till framtida forskning. Digitaliseringen skapar också nya möjligheter att synliggöra och levandegöra delar av vårt kultur- och kunskapsarv. Utöver exempelvis det litterära arvet krävs också tillgång till digitaliserade tidningar och tidskrifter, audiovisuellt material, utredningar och riksdagstryck.

Våra nordiska grannländer har i flera avseenden kommit betydligt längre i digitaliseringen av bibliotekstjänster och visat på flera möjligheter. För ökad nordisk likvärdighet och bättre möjligheter till samordning bör det vara en uttalad ambition att Sverige under en tioårsperiod digitaliserar merparten av vad som har getts ut i landet.

Det här kräver naturligtvis en nationell åtgärdsplan. Den nationella biblioteksstrategin har påpekat detta och lämnat förslag på hur en sådan plan kan utformas. Regeringen bör utreda strategins förslag om stärkta nationella digitala bibliotekstjänster.

Kompatibilitet och användarvänlighet bör vara ledord i det fortsatta arbetet med att göra bibliotekens tjänster tillgängliga utifrån hur användarna söker kunskap.

Sverigedemokraterna har tidigare föreslagit ett nationellt lånekort. Förslaget till nationell biblioteksstrategi understryker betydelsen av ett nationellt bibliotekskort som gäller vid landets samtliga bibliotek. Därutöver lyfts sökordsoptimering, länkade data, användning av och anknytning till existerande söktjänster samt kollaborativa lösningar.

Litteraturbanken har i samverkan med andra aktörer under flera år låtit digitalisera Sveriges skönlitterära arv och skilda verk inom humaniora. Uppbyggnadsfasen anses nu avslutad, vilket innebär att digitaliseringen skulle kunna accelerera, men det krävs en permanent statlig finansiering för att säkra verksamheten. Vid sidan av det skrivna ordet är även det talade ordet en viktig del av vårt samlade kulturarv.

Analoga audiovisuella samlingar är i dag utspridda hos olika arkiv, museer och bibliotek. I en tid av skilda tolkningar av sanningen och då ny teknik möjliggör manipulation av bild och ljud är stora delar av dessa samlingar särskilt värdefulla att bevara ur ett källkritiskt perspektiv, då de speglar vad som faktiskt har hänt och sagts. Bevarandet är emellertid ett arbete som måste prioriteras och tillförsäkras resurser, eftersom livslängden för viss utrustning är mycket begränsad.

Biblioteket som studiemiljö

Utifrån vårt inledande resonemang om bibliotekens syfte som tempel för kunskap ser vi med viss oro på hur biblioteken alltmer har kommit att användas för andra ändamål än kunskapsinhämtning, exempelvis som allmänna mötesplatser och evenemangslokaler. Det är viktigt att upprätthålla förståelsen för bibliotekets ändamål och hur biblioteket skiljer sig från andra samhällsinstitutioner.

Biblioteken utgör den enda allmänna kunskapsmiljön med en tystnadsnorm. Biblioteken kan inte fylla rollen som allmänna kulturhus och är inte en lämplig plats för alla slags framträdanden inom konst och kultur. Självklart är detta en svår gränsdragning. Författarsamtal och liknande arrangemang är en naturlig del av biblioteksmiljön, men att använda biblioteken som konsertlokaler är inte lika självklart.

Om biblioteken har en fungerande ordning för att kombinera sin unika roll som tysta oaser för studier med evenemang av olika slag är detta inte ett problem. Det viktiga är att bibliotekens unika syfte och roll värnas och bevaras. Därför bör berörda myndigheter, aktörer, institutioner och organisationer ges i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för hur biblioteksmiljön och tystnadsnormen kan värnas, upprätthållas och stärkas på lång sikt.

Bibliotekens tjänster

De svenska biblioteken är en demokratisk nyckel till den litterära världen, för var och en efter behov och oavsett egen studievana och förmåga. Biblioteksverksamheten är solidariskt finansierad av nationen gemensamt. Biblioteken ska därför inte vara en tummelplats för personer som inte respekterar studieron eller visar hänsyn i det gemensamma, öppna och tysta rum för litterär förkovran och studier som biblioteken utgör i den offentliga miljön. Trygghet och hänsyn gentemot såväl personal som besökare måste vara en självklarhet.

I linje med våra principiella utgångspunkter om tillgång till välfärdens tjänster ska personer som inte har rätt att vistas i landet inte heller ha rätt att nyttja bibliotekens tjänster. I synnerhet handlar det i vardagen om tjänster, såsom lån och abonnemang, som kräver personuppgifter och medför kostnader för biblioteken som institutioner.

Bibliotekens fysiska rum är av hävd öppna och ska så förbli. Samtidigt är det uppenbart att trygghets- och arbetsmiljöfrågor behöver ges ökat utrymme i arbetet med att tillgodose åtgärdsbehoven vid landets bibliotek. Självklart ska vi även framöver värna samarbetet med våra grannländer kring tjänster, och vi vill att det ska vara lika enkelt

för övriga nordiska medborgare bosatta i Sverige som för en svensk medborgare att få tillgång till ett lånekort. Det nordiska samarbetet är unikt och bör understrykas.

Översyn av bibliotekslagen

Bibliotekslagen specificerar att biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt några prioriterade grupper. Dessa grupper är personer med funktionsnedsättning, personer som tillhör någon av de nationella minoriteterna samt personer med annat modersmål än svenska. Hur resurser ska fördelas är alltid en prioriteringsfråga – även inom biblioteksväsendet.

Sverigedemokraterna stödjer till fullo att särskild uppmärksamhet riktas mot de nationella minoritetsspråken och mot personer med funktionsnedsättning. Däremot anser vi inte att gruppen av personer som har ett annat modersmål än svenska eller något av de fem nationella minoritetsspråken ska vara prioriterad av det svenska biblioteksväsendet. Vi konstaterar att denna grupp är mycket omfattande och att det kan bli oerhört kostsamt och ansträngande för biblioteken att på ett trovärdigt sätt leva upp till denna prioritering. Inte minst kan det bli en övermäktig uppgift för framför allt de små biblioteken och filialerna runtom i landet.

Litteratur på andra språk än svenska och de nationella minoritetsspråken bör därför enbart prioriteras i utbildningssyfte och i de fall en svensk upplaga av boken inte finns tillgänglig. Den särskilda prioriteringen av litteratur på andra språk än svenska och de nationella minoritetsspråken bör därför tas bort ur bibliotekslagen. Samtidigt är det viktigt att understryka att denna förändring gäller vad som ska prioriteras och ha särskild status, inte vad som ska få behållas eller köpas in i mån av resurser.

Samlingar av utländsk litteratur har givetvis ett stort och bestående värde. Det är därför självklart att vårda de samlingar som finns och i mån av utrymme fortsätta köpa in internationell litteratur där det anses befogat. Dessa inköp är en fråga för det berörda biblioteket och dess huvudman.

Runar Filper (SD)

Mattias Karlsson Bergman (SD) *Mikael Strömberg (SD)*

Emma Altenhammar (SD)